

Globalizatsiia soprotivleniia: Borba v mire [Globalization resistance: Fighting in the world]. Moscow: LIBROKOM, 2009.

Halchynskiy, A. "Nachala novoi paradyhmy politychnoi ekonomii. Postanovka problemy" [Beginning of a new paradigm of political economy. Problem]. *Ekonomichna teoriia*, no. 2 (2012): 5-16.

Ivanov, N. "Globalizatsiia i obshchestvo: problemy upravleniia" [Globalization and Society: management problems]. *Mirovaia ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniia*, no. 4 (2008): 3-15.

Krugman, P., and Obstfeld, M. *International economics: theory and policy: study guide to accompany*. New York: Harper Collins, 1991.

Kastels, M. *Informatsionnaia epokha: ekonomika, obshchestvo, kultura* [Information Age: Economy, Society and Culture]. Moscow: GUVShE, 2000.

Kolodko, G. V. *Mir v dvizhenii* [World in Motion]. Moscow: Magistr, 2009.

Lozovytskyi, O. "Sub'ekty diialnosti derzhavy v informatsiinykh systemakh i merezhakh za umov hlobalizatsii" [The subjects of the state information systems and networks under conditions of globalization]. <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Lozovitsky.pdf>

Manning, D.-J., and Robinson, T.-J. *The Place of ideology in Political Life*. L., 2005.

Mekhdizade, F. "Funktsiia derzhavy u systemi mizhnarodnykh vidnosyn shchodo problem natsionalnoi bezpeky" [The function of the state in the international system on national security issues]. *Politychnyi menedzhment* (2008): 126-134.

Porter, M. *Mezhdunarodnaia konkurentsiiia* [International competition]. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniia, 1993.

Soros, Dzh. *O globalizatsii* [About globalization]. Moscow: EKSMO, 2004.

Sidenko, V. "Modyfikatsiia svitovoi ekonomiky pid vplyvom novitnikh faktoriv hlobalnoi transformatsiinoi kryzy" [Modification of the world economy under the influence of new factors of transformational global crisis]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5 (2012): 18-31.

Savchuk, V. S. "Mizhnarodna, abo hlobalna, politychna ekonomiiia" [International or global political economy]. *Formuvannia rynkovoii ekonomiky. Metodolohichni problemy suchasnoi politychnoi ekonomii* (2011): 175-185.

Toffler, E. *Tretia volna* [Third Wave]. Moscow: AST, 2004.

Vallerstain, I. *Posle liberalizma* [After liberalism]. Moscow: Editorial URSS, 2003.

World Economic Outlook (International monetary Fund). Washington DC: International Monetary fund, 2011.

Yurii, S. et al. "Reformy u hlobalnii ekonomitsi ta Ukraina" [Reforms in the global economy and Ukraine]. *Visnyk TNEU*, no. 4 (2011): 173-190.

УДК 338.2:339.543

МІСЦЕ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ СЕРЕД ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

© 2014 ГУБА М. О.

УДК 338.2:339.543

Губа М. О. Місце митної безпеки держави серед основних складових її забезпечення

Метою статті є дослідження сучасного механізму забезпечення митної безпеки держави. Розглядається проблематика забезпечення митної безпеки держави та здійснюється аналіз провідних складових, які впливають на механізм цього процесу. Теоретично обґрунтовано і визначено місце митної безпеки серед складових її забезпечення, досліджено зв'язок митної безпеки з економічною безпекою держави. Обґрунтовано взаємозв'язок митної безпеки із зовнішньоекономічною та фінансовою політикою держави. Запропоновано підхід до визначення понять «митна безпека», «митне оподаткування» у більш широкому розумінні. Встановлено місце митного оподаткування в системі економічної безпеки. Досліджено складові, які впливають на базу митного оподаткування – митну вартість.

Ключові слова: економічна безпека, зовнішньоекономічна політика, митна безпека, митна вартість, митне оподаткування, фінансова політика держави.

Рис.: 2. **Бібл.:** 8.

Губа Марія Олександрівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів і кредиту, Академія митної служби України (вул. Рогальова, 8, Дніпропетровськ, 49000, Україна)

E-mail: mariya-guba@yandex.ru

УДК 338.2:339.543

UDC 338.2:339.543

Губа М. А. Место таможенной безопасности государства среди основных составляющих её обеспечения

Guba M. O. Place of Customs Security of the State Among the Main Constituents of its Ensuring

Целью статьи является исследование современного механизма обеспечения таможенной безопасности государства. Рассматривается проблематика обеспечения таможенной безопасности государства и анализируются ведущие составляющие, которые влияют на механизм этого процесса. Теоретически обосновано и определено место таможенной безопасности среди составляющих её обеспечения, исследована связь таможенной безопасности с экономической безопасностью государства. Обоснована взаимосвязь таможенной безопасности с внешнеэкономической и финансовой политикой государства. Предложен подход к теоретическому определению понятий «таможенная безопасность», «таможенное налогообложение» в более широком смысле. Установлено место таможенного налогообложения в системе экономической безопасности. Исследованы составляющие, влияющие на базу таможенного налогообложения – таможенную стоимость.

The article is aimed to study the contemporary mechanism of ensuring the customs security of the State. Problematics of ensuring the customs security of the State was explored and the key components that influence the mechanism of this process were examined. Place of customs security among its constituents was theoretically grounded and determined, relationship of customs security with the economic security of the State has been explored. Relationship of customs security with foreign economic and financial policies of the State has been substantiated. An approach to the theoretical definition of the notions «customs security» and «customs taxation» in a broader sense was proposed. Place of the customs taxation in the system of economic security has been identified. The constituents, that cause influence on the customs value – basis of the customs taxation, were explored.

Ключевые слова: внешнеэкономическая политика, экономическая безопасность, таможенная безопасность, таможенное налогообложение, таможенная стоимость, финансовая политика государства.

Key words: foreign economic policy, economic security, customs security, customs taxation, customs value, financial policy of the State.

Рис.: 2. **Библ.:** 8.

Рис.: 2. **Библ.:** 8.

Губа Мария Александровна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры финансов и кредита, Академия таможенной службы Украины (ул. Рогальева, 8, Днепропетровск, 49000, Украина)

Guba Mariia O. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer of the Department of Finance and Credit, Ukrainian Academy of Customs (vul. Rogalyova, 8, Dnipropetrovsk, 49000, Ukraine)

E-mail: mariya-guba@yandex.ru

E-mail: mariya-guba@yandex.ru

Орієнтованість України на європейські стандарти в частині митно-тарифного регулювання, реалізація стратегії забезпечення економічної безпеки держави спонукають до детального аналізу загроз національній економіці в митній площині. Значні прояви контрабанди, з одного боку, і порушення митних правил під час оформлення товарів у митному відношенні, з іншого, спонукають до розробки ефективного регуляторного механізму, який зміг би забезпечити митну безпеку. Фіскальні втрати державного бюджету внаслідок недоотриманих вагомих сум митних платежів мають звернути на себе увагу і, нарешті, знизити до мінімуму ризики можливих порушень митних правил.

Проблематика забезпечення митної безпеки в Україні в частині ефективного здійснення митного оподаткування та ретельності контрольно-перевірочної роботи на етапах митного контролю ґрунтовно досліджують такі науковці: І. Г. Бережнюк, О. М. Вакульчик, О. П. Гребельник, П. В. Пашко, Т. М. Рева, Т. С. Тоцька та інші. Авторами здійснюється постійний аналіз митної та зовнішньоекономічної сфери, аналізуються особливості оформлення товарів у митному відношенні. Разом з тим, пильна увага науковців приділяється проблематиці забезпечення виконання фіскальної функції митних платежів. Систематичні дослідження в митній площині розкривають можливості вдосконалення митного законодавства в частині нарахування та стягнення митних платежів і модернізації державної митної справи в цілому.

Метою статті є аналіз митної безпеки держави в контексті ефективного оформлення товарів у митному відношенні, визначення основних складових, які впливають на рівень забезпечення митної безпеки та виокремлення місця митної безпеки серед цих складових.

З приводу цього пропонується розглянути провідні складові, які впливають на механізм забезпечення митної безпеки в системі економічної безпеки держави, такі як: фінансова та податкова безпека, фінансова політика, митне оподаткування і митна вартість товару, зовнішньоекономічна безпека, митний контроль за порушенням митних правил, зовнішньоекономічна політика, експортно-імпортна залежність держави. На нашу думку, розгляд зазначених вище складових дозволить

показати та обґрунтувати місце митної безпеки в системі її функціонування.

Також слід зазначити, що від згаданих вище складових залежить не тільки рівень забезпечення митної безпеки держави, а й поточний стан національної економіки в цілому у вигляді забезпечення фінансового підґрунтя країни та підтримки стабільності зовнішньоекономічних зв'язків.

Законодавче визначення митної безпеки викладено в статті 6 Митного кодексу України і характеризується як стан захищеності митних інтересів України [1]. На нашу думку, митна безпека держави – це стан захищеності митних інтересів України, який забезпечується завдяки ефективній реалізації державної податкової політики та політики в галузі державної митної справи, характеризується надійним функціонуванням митної системи, безпечністю митного простору країни, відкритістю національної економіки та прийнятним рівнем експортно-імпоротної залежності держави і ґрунтується на врахуванні фіскально-регуляторних пріоритетів країни та інтересів платників митних платежів [2, с. 80 – 81].

Розглядаючи місце митної безпеки в системі економічної безпеки на рис. 1, слід зазначити, що, з одного боку, вона є складовою фінансової безпеки держави, і в тому числі податкової, а з іншого – зовнішньоекономічної. Розглядаючи фінансову безпеку як першу складову та її вплив на забезпечення митної безпеки, підкреслимо, що під час стягнення митних платежів і перевірки під час митного оформлення товаросупровідних документів фінансового характеру відбуваються фінансові відносини в митній сфері в контексті реалізації державою фіскальної функції шляхом наповнення державного бюджету. Такі митні платежі, як податок на додану вартість з ввезених в Україну товарів, акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів і мито входять до податкової системи України, основною законодавчою базою їх справляння та адміністрування є Податковий та Митний кодекси.

Друга складова, що впливає на забезпечення митної безпеки, тісно пов'язана із фінансовою безпекою, – це митне оподаткування (митна вартість). Митне опо-

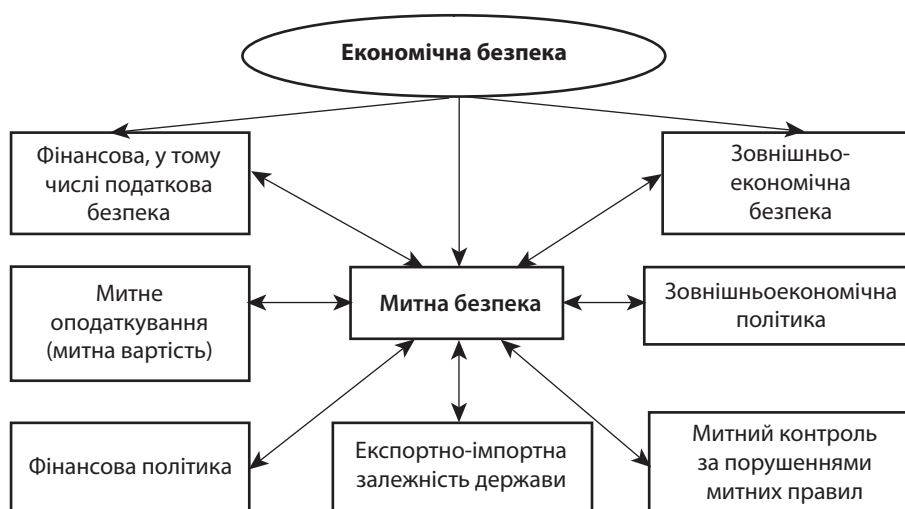


Рис. 1. Місце митної безпеки держави в системі складових її забезпечення

даткування – це частина загальнодержавної системи оподаткування, невід’ємна складова зовнішньоторгівельної, фіскальної та регуляторної політики будь-якої країни світу [3, с. 144]. Вважаємо, що зміст вказаної категорії становить митно-тарифні відносини, які виникають на етапі митного оформлення між митними декларантами – суб’єктами ЗЕД і державою і стосуються питань щодо справляння митних платежів з товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.

Оскільки митна вартість товару виступає базою при митному оподаткуванні та від її достовірного визначення залежить, зрештою, фінансове благополуччя країни, можна вважати, що митна вартість товару виступає важливим і потужним фіскальним елементом, від якого, у тому числі, залежить поточний фінансовий стан національної економіки. Отже, митна вартість товару – це фінансовий регулятор, що гарантує ефективне здійснення політики в галузі державної митної справи на сучасному етапі.

Вплив базових складових, які формують митну вартість, а саме: фактурна вартість, умови поставки ІНКОТЕРМС-2010 [4] і країна походження товарів є загальновідомим. Базові умови поставки проявляють свій вплив через обов’язки покупця і продавця товарів, адже розподіл транспортних витрат, витрат на страхування, інших витрат впливають на розрахунок суми митної вартості товарів. Вплив фактурної вартості є найважливішим, це основа для розрахунку митної вартості.

Країна походження товару також має свій вплив на формування митної вартості. Країною походження вважається країна, у якій задекларований товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці. Завдяки аналізу даних, зазначених у сертифікаті про країну походження товару, можна цілком отримати інформацію про підприємство-виробника, операції переробки, рівень екологічної безпеки товарів.

Країна походження товару, у свою чергу, пов’язана з кодом товару. Код товару впливає на обсяг стягнених митних платежів. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) складена відповідно до Гармонізованої системи опису та кодування товарів і затверджується законом про Митний тариф України (ст. 67 Митного кодексу України) [5; 1]. Товарна класифікація передбачає систему ставок мита, які слід застосувати до того чи іншого товару. Саме під час створення коду товару та хибного визначення країни походження відбувається порушення митних правил, від яких залежить механізм виконання митних формальностей під час оформлення товарів у митному відношенні (стягненні митних платежів).

Протягом останніх років Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи опрацьовано значна кількість запитів, що надавали митні адміністрації з метою здійснення експертизи та досліджень певних груп товарів. В основному ці запити стосувалися проведення досліджень органічних речовин, товарів харчового призначення, нафтопродуктів, неорганічних речовин, непродовольчих товарів. За запитами митних адміністрацій здійснено безліч випадків то-

варної експертизи товарів і встановлено багато невідповідностей у декларуванні певних характеристик товарів.

Затверджено Порядок взаємодії митних органів з Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також Порядок списання, повернення та передання проб і зразків товарів після проведення досліджень (аналізу), експертизи [6].

Зауважимо, що законодавством України передбачена доволі непроста, масштабна і не зовсім конкретна структура класифікації товарів ЗЕД. Це створює сприятливі умови для порушення митного законодавства з питань нарахування та сплати митних платежів суб’єктами ЗЕД, тобто – третьою складовою забезпечення митної безпеки держави.

На нашу думку, порушення митних правил повинні виявлятися засобами сукупного митного контролю, включаючи митний огляд, аналіз ризиків та інші методи, які мають постійно модернізуватися, спираючись на успішний зарубіжний досвід. І тому одним із головних завдань Державної фіскальної служби України сьогодні є забезпечення економічної безпеки держави в контексті повного надходження коштів від митного оподаткування.

На рис. 2 показано місце митного оподаткування в системі економічної безпеки держави.

Зовнішньоекономічна безпека дуже тісно пов’язана з митною, фінансова – з податковою. Йдеться про контроль за ефективністю здійснення експортно-імпортних операцій, за реалізацією фіскальної функції митних платежів. Митна політика реалізується під час функціонування системи митного оподаткування, яке має базуватися на основних принципах і пріоритетах податкової політики для того, щоб мати уявлення про орієнтованість експортно-імпортової залежності країни та запроваджувати заходи її переорієнтації у вигідніший для держави бік.

Особливістю митного оподаткування є те, що воно є складовою як зовнішньоекономічної, так і фінансової безпеки держави. Його місце – на перетині забезпечення митної та податкової безпеки.

Четверта і п’ята складові забезпечення митної безпеки пов’язані зі здійсненням зовнішньоекономічної діяльності шляхом реалізації принципів зовнішньоекономічної політики. Ефективне митне та податкове регулювання зовнішньоекономічної діяльності сприяє: захисту вітчизняної економіки від нелегальної торгівлі та демпінгу; законному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон України; розширенню обсягів та урізноманітненню видів зовнішньоекономічної діяльності, а також стимулює інвестиційну діяльність, розвиває конкурентоспроможну економіку, збільшує обсяги виробництва і тим самим забезпечує повне надходження податків і зборів до державного та місцевих бюджетів і державних цільових фондів і, врешті-решт, впливає на рівень забезпечення митної безпеки держави.

Традиційною і найбільш розвинутою формою міжнародних економічних відносин є зовнішня торгівля. Частка її становить майже 80% обсягу міжнародних

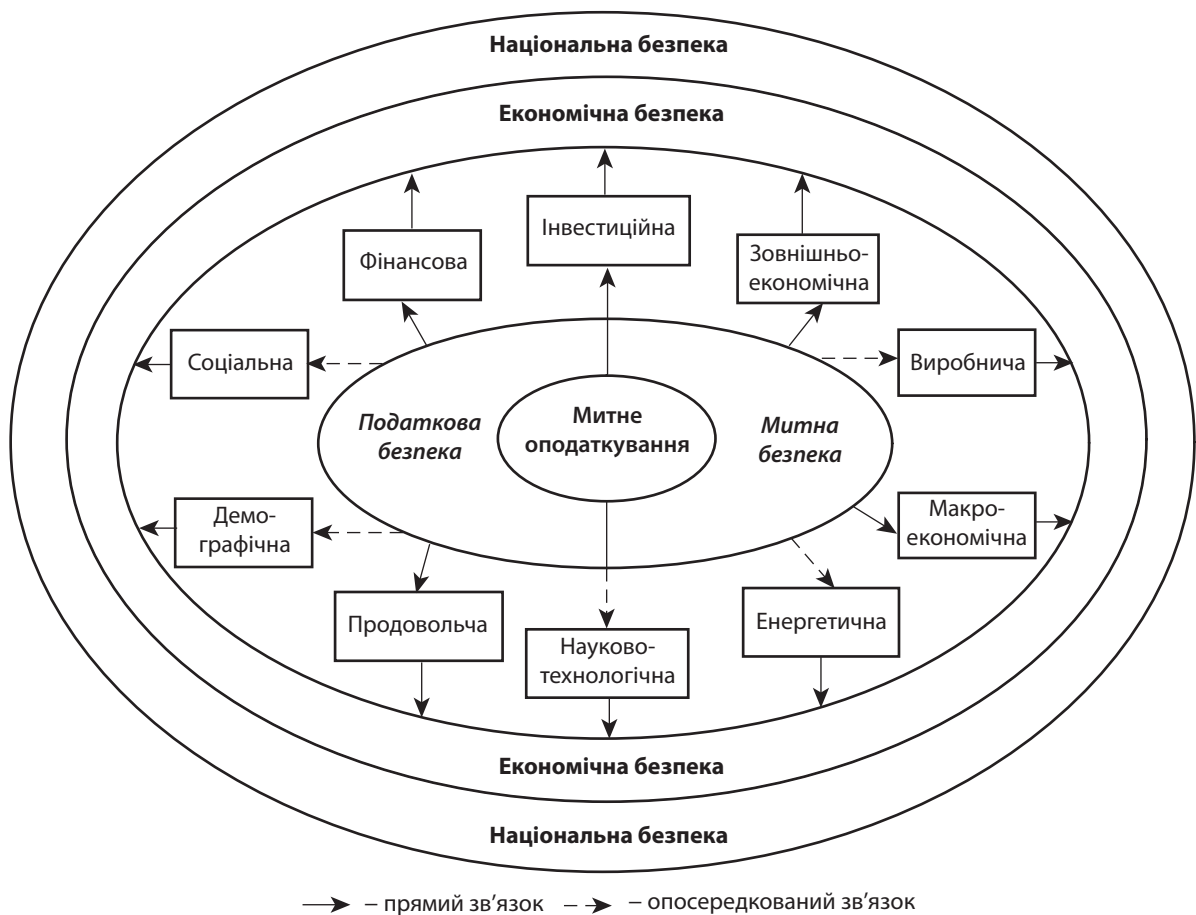


Рис. 2. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави

економічних відносин. За сучасними тенденціями активна участь будь-якої держави в міжнародній торгівлі пов'язана зі значними перевагами, які дозволяють, поперше, ефективно та в повному обсязі використовувати наявні в країні ресурси; по-друге, приєднатися до світових технологічних досягнень; по-третє, забезпечити трансформацію економіки; по-четверте, повно й різноманітно задовольнити потреби споживачів.

Інтенсивність інтеграції України у світовий економічний простір суттєво залежить від стану як її митної, так і податкової політики. На нашу думку, зовнішньоекономічна безпека та митна безпека однозначно перетинаються в місці здійснення і часі реалізації митної та податкової політики держави.

Стосовно шостої складової забезпечення митної безпеки держави – експортно-імпоротної залежності – слід зазначити, що в Україні значні обсяги зовнішньоторговельних операцій здійснюються в режимі імпорту та експорту, тому ця складова пов'язана з експортною та імпоротною безпекою держави.

Митний режим «імпорт» – один із поширених режимів, який застосовується до суб'єктів ЗЕД. Тим часом, специфіка його застосування досить складна і, разом з тим, ризикована. Слід зазначити, що обсяг імпорту товарів, що надходить до митниць, залежить, в основному, від загальних тенденцій та сезонних коливань, середньої (у митниці та митній системі) вартості товару після сплати митних платежів, а також від кількості конкурентів-імпортерів [7].

Через це слід виокремити поняття експортної та імпоротної безпеки як внутрішніх складових зовнішньоекономічної безпеки держави. «Експортна безпека – відповідність експорту країни її національним інтересам, забезпечення його раціональної товарної структури та географічної збалансованості, конкурентоспроможності, відсутності дискримінації на зовнішніх ринках і спрямованості на забезпечення високого рівня добробуту нації» [8, с. 24].

«Імпортна безпека – раціональна та географічна збалансованість імпорту, що позитивно впливає на розвиток національної економіки, захищає внутрішній ринок і національного товаровиробника, сприяє зміцненню конкурентоспроможності вітчизняної продукції та експортної незалежності країни» [8, с. 24].

Доходячи до аналізу впливу останньої, сьомої, складової забезпечення митної безпеки держави і ураховуючи вищезазначене, можемо стверджувати, що фінансова політика держави має безпосередній вплив на ступінь забезпечення митної безпеки.

Фінансова політика держави – це сукупність фінансових (розподільчих і перерозподільчих) заходів, які здійснює держава через фінансову систему. Фінансова політика – це частина економічної політики, головним її завданням є забезпечення реалізації тієї чи іншої державної програми завдяки наявним фінансовим ресурсам. Головним чином фінансова політика проявляється в системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів, найважливішими з яких у даному випадку є митні

непрямі податки. Отже, однією зі складових фінансової політики держави є митна політика.

Головним її функціональним завданням є забезпечення захисту національних митних інтересів і національної безпеки України в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах. Разом з тим, фінансова політика впливає на рівень забезпеченості митної безпеки держави у вигляді впливу низки макроекономічних факторів, які мають свої показники і залежать від обсягів зовнішньої торгівлі та ситуації на світових валютних ринках.

ВИСНОВКИ

Визначення місця митної безпеки держави в системі основних складових її забезпечення та, зокрема, економічної безпеки держави є необхідним завданням сьогодення з метою підтвердження значення цієї категорії в національній митній економіці, в економіці в цілому, в міжнародній економіці. Можна стверджувати, що митна безпека держави виступає стрижнем у системі складових її забезпечення.

Теоретичне обґрунтування фіскальної потужності митних платежів спонукає до постійного підвищення ефективності процесу митного оподаткування в частині контролю за достовірним визначенням митної вартості товару. Усі напрямки і зусилля працівників митних органів мають бути спрямовані на посилений контроль за перевіркою числового її значення в документах митного оформлення та механізму її розрахунку, оскільки митна вартість – це потужний фіскально-регуляторний інструмент розвитку економіки.

Характер і ефективність справляння митних платежів залежить від рівня реалізованої податкової політики у сфері ЗЕД, її регуляторного потенціалу.

Встановлено, що найбільш впливовим аспектом забезпечення митної безпеки є зовнішньоекономічний. Він розкривається в реалізації зовнішньоекономічної політики, забезпеченні зовнішньоекономічної безпеки та формуванні експортно-імпоротної залежності держави. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України : станом на 01 червня 2012 р. – С. : ТОВ «ВВП НОТІС», 2012. – 312 с.
2. Губа М. О. Фактори підвищення ефективності здійснення державної митної справи в Україні / М. О. Губа // Тези доповідей науково-практичної заочної конференції [«Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур»], (м. Хмельницький, 25 вересня 2014 р). – С. 80 – 81.
3. Полонський О. Ю. До історії митного оподаткування в Україні / О. Ю. Полонський // Фінанси України. – 2004. – № 7. – С. 144 – 148.
4. Міжнародні правила поставки ІНКОТЕРМС 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pact.com.ua/incoterms.html>
5. Про митний тариф України : Закон України від 05 квітня 2001р. № 2371-III // Ліга – Закон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012371Z.html
6. Основні підсумки діяльності Держмитслужби за 2006 – 2012 роки : звіт. – Держмитслужба України, 2006 – 2012.

7. Пашко П. В. Методика розрахунку прогнозних обсягів податкових надходжень від імпорту товарів / П. В. Пашко, Т. Д. Ліпихіна // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2010. – № 1(43). – С. 2 – 5.

8. Петрова Г. Є. Економічна безпека в зовнішній торгівлі України на сучасному етапі / Г. Є. Петрова // Економіка та держава. – 2007. – № 1. – С. 22 – 26.

REFERENCES

- Huba, M. O. "Faktory pidvyshchennia efektyvnosti zdiisnennia derzhavnoi mytnoi spravy v Ukraini" [Factors increasing the effectiveness of the implementation of the state customs in Ukraine]. *Doslidzhennia teoretychnykh aspektiv ta rozrobka systemy otsiniuvannia efektyvnosti mytnykh protsedur*. Khmelnytskyi, 2014.80-81. [Legal Act of Ukraine] (2012). [Legal Act of Ukraine] (2001). http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012371Z.html
- "Mizhnarodni pravyla postavky INKOTERMS 2010" [International delivery Incoterms 2010 rules]. <http://pact.com.ua/incoterms.html>
- "Osnovni pidsumky diialnosti Derzhmytshlyzhy za 2006 – 2012 roku" [The main results of its activities for 2006 - 2012 years]. *zvit, 2006 – 2012*.
- Polonskyi, O. Yu. "Do istorii mytnoho opodatkuvannia v Ukraini" [The history of customs duties in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 7 (2004): 144-148.
- Pashko, P. V., and Lipikhina, T. D. "Metodyka rozrakhunku prohoznykh obsiahiv podatkovykh nadkhodzen vid importu tovariv" [The method of calculation of forecast in tax revenues from imports]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Seriya «Ekonomi-ka»*, no. 1 (43) (2010): 2-5.
- Petrova, H. IE. "Ekonomiczna bezpeka v zovnishnii torhivli Ukrainy na suchasnomu etapi" [The economic security of Ukraine's foreign trade today]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1 (2007): 22-26.